

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 9
okt.-nov. 1959

**NYBYGGNADER
KLASSNINGAR
REPARATIONER**

KOCKUMS MEKANISKA VERKSTADS AB

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos

*PAS
Tibinide
Nupasal*

vitaminpreparat

*Multiplex
Bascoplex
Beviplex m. fl.*

järnpreparat

*Aktifer
Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m. fl.*

Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ

HÖSTENS PETITA

Det har ordats om en kraftig utbyggnad av arbetsvården för handikappade i dessa spalter under nära ett halvt års tid. Önskemål i den riktningen har gång på gång hävdats av arbetsvårdens målsmän, bebadats i ett interpellationssvar av statsrådet Torsten Nilsson i riksdagen i våras och slutligen ytterligare bekräftats i det föredrag chefen för Arbetsmarknadsstyrelsen, generaldirektör Bertil Olsson, höll vid De lungsjukas riksförbunds kongress i Kalmar i augusti. Att de partiellt arbetsföra själva helt instämmer i dessa planer behöver väl knappast särskilt poängteras. Nu har emellertid önskemål och aktuella planer sammanfattats i "höstens petita", det förslag om bidrag till kommunal och enskild arbetsvårdsverksamhet arbetsmarknadsstyrelsen inlämnat till regeringen. Detta tillskott till finansministerns budgetbekymmer — som kommit oss tillhanda just vid pressläggningen av detta nummer — omfattar 18 stencilerade sidor om arbetsvårdens aktuella medelsbehov, förslag och äskanden med motiveringar.

En hastig genomgång ger vid handen att arbetsmarknadsstyrelsen ansträngt sig hårt för att skapa bärande motiv för en snabbutbyggnad av arbetsvården; siffror och fakta presenteras på ett sätt som otvetydigt måste ställa statsmakterna inför situationens allvar: här behövs ordentlig förstärkning på många olika punkter. Redovisningen av detaljer kan — som tidigare nämnts — av pressläggningskäl tyvärr endast

bli summarisk. Men låt oss i alla fall försöka. Tyngdpunkten i höstens petita ligger på att få fram tillräckligt antal platser för arbetsträning och skyddad sysselsättning. Länsarbetsnämndernas årsrapporter från hela landet visar ett växande behov av dessa arbetsvårdsformer. Gapet mellan tillgång och efterfrågan — siffermässigt sett — ser minst sagt skrämmande ut. På tillgångssidan finner vi ca 2.800 sysselsatta i tränings- och skyddad verksamhet (i siffran ingår ca 700 hemarbetare). Behovssiffran ligger emellertid "låg räknat" vid 15.000 — ett faktiskt underskott på drygt 12.000 platser. Bläddrar man vidare i petitan — utan att allt för envist bita sig fast i uttrycket partiellt arbetsföra — synes den äldre arbetskraften ha vissa svårigheter på den öppna marknaden. Problemet är nog inte alldeles nytt — och det gäller också äldre kvinnlig arbetskraft, som har svårt att konkurrera på öppna marknaden och behöver någon form av skyddad sysselsättning.

Utbyggnadstakten för de summariskt redovisade anordningarna har inte varit så dålig — uppskattningsvis 400—500 nya platser under 1959 — men sett mot behovssiffran 15.000 kan ingen arbetsvårdare med långsiktiga perspektiv ha någon anledning att gnugga händerna av förtjusning. I ett avsnitt i petitan framhåller arbetsmarknadsstyrelsen bl. a. att den väsentligaste orsaken till verksamhetens låga utbyggnadstakt är att det statliga stödet är alltför otillräckligt i förhållande till de to-

tala driftskostnaderna. De 55 huvudmännens nettokostnader för driften av tränings- och skyddade verkstäder under år 1958 uppgick till ca 6.890.000 kronor. Statsbidraget för kalenderåret 1958 uppgick till 1.040.918 kronor. Staten svarade alltså endast för ca 15 % av de årliga driftskostnaderna, vartill kommer betydande kostnader för huvudmännen i bygnadsinvesteringar, maskiner m. m.

Den tidigare principen — inskriven i ett utredningsbetänkande av år 1948 — att de berörda arbetsvårdsformerna bedömdes vara av sådant värde för de kommunala huvudmännen att de själva borde helt svara för anläggning, inredning och maskinell utrustning — har visat sig praktiskt ohållbar. Statsbidragen koncentrerades på vissa utgiftsposter med "betydelse för verksamhetens inriktning och allmänna kvalitet" under en försöksperiod. Konsekvenserna har blivit att ett stort antal kommuner, som önskat starta skyddad verksamhet, inte ansett sig ha råd till detta. Det är i första hand investeringskostnaderna som verkat avskräckande på kommunernas byggnadsvilja. Nu föreslås ett ökat statligt stöd. Härvid främst ett investeringsbidrag (en ny bidragsform) som skulle jämställa de här ifrågasatta insitutionerna med yrkesskolor, verkstadsskolor m. fl. ur "samhällsnyttans synpunkt". Vidare föreslås ökade driftbidrag samt bidrag till företag som bedriver halvskyddad verksamhet — likaledes ökade bidrag. (Forts. nästa sida)

Sammanfattar man till sist, att nu skommer ett kraftigare stöd från statens sida — vilket säkert är den bästa sporren för arbetsvårdens snabbare utbyggnad — bör man emellertid inte glömma bort att sätta några tankstreck i petitans marginaler. Det finns en viss benägenhet att stoppa upp — att vänta och se — när höjda anslag signaleras från statligt håll. Kommuner och landsting har liksom landets finansminister svåra budgetbekymmer. Det skulle vara högst betänkligt om de nu bebådade åtgärderna — som ännu endast har formen av väl motiverade önskemål i de förslag till budget finansministern ännu inte lagt fram — bromsade upp den byggvilja som redan finns inom städer, kommuner och landsting. Skattekronor och skatteören är ofta besvärliga bromsar för olika behov. Här gäller det att använda räknestickan på rätt sätt: att verkligen ge arbetsvården de resurser vi så ofta och med instämmande från många håll sökt ge uttryck åt för de handikappades del. Ser man på angelägenhetsgraden och tidigare behandling av arbetslöshetsproblemen finns dock anledning att motse regeringens och riksdagens behandling av höstens petita med viss optimism.

Sixten Hammarberg

Många tbc-sjuka utlännningar till svenska sanatorier

På grund av god platstillgång på svenska sanatorier har ett relativt stort antal tbc-sjuka flyktingar mottagits för vård och varaktig vistelse i vårt land. Under 1950-talet har omkring 1.000 tbc-sjuka tagits emot här jämte ungefär lika många anhöriga till dem. Detta är mer än något annat land i världen kan uppvisa. Resultaten av den vård flyktingarna erhållit har enligt medicinalstyrelsens uppfattning varit synnerligen tillfredsställande. Vårdtiden har i genomsnitt uppgått till

drygt tre månader och de flesta har efter utskrivning kunnat inplaceras på den svenska arbetsmarknaden. Av de grupper som mottogs här under 1958 och tidigare var i början av april 1959 33 flyktingar (inklusive 25 ungrare) kvar på sanatorium. Därutöver vistades 33 flyktingar på konvalescenthem i avvaktan på arbetsplacering eller omskolning. Man kan räkna med att flertalet av dessa kommer att kunna skrivas ut definitivt under den närmaste tiden.

"TRE MÄNNISKOR"

heter en rehabiliteringsfilm, som kommer i höst. Den har provvisats av Folksam och handlar om tre svårt handikappade människor. Genom lämpliga medicinska och sociala åtgärder återfinner de sig själva, deras liv blir meningsfyllt, de får nya möjligheter till normalt

liv och arbete. Även om filmen förkortats — det rör sig om en amerikansk film, som i sitt ursprungliga skick är mycket längre — har den åtskilligt att säga oss om de handikappades svårigheter. Den är nedbantad till ca 30 minuters speltid. Därigenom ökas användbarheten vid konferenser och möten, där man har föredrag och annat på dagordningen. Den som är ute och pratar om hithörande problem vet hur svårt det är att åskådliggöra med bara ord, siffror och fakta. Film och bilder är välkomna komplement, rörliga, levande bilder, som liksom följer med mötesdeltagaren, när han lämnar mötes- eller konferenslokalen. Den nya filmen är ett välkommet tillskott till höstens rekvisita för möten och sammankomster.

Ni har väl inte glömt att prenumerera på

Status ?

Status RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonspriser:	Småannonser:
Omslagets sista sida 500:—	58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:—	1/2-sida 225:—
1/4-sida 125:—	1/8-sida 65:—
	90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● Höstens petita (ledare)	3
Kloka gubbars medicin	7
Hos Hörselfrämjandet (mittuppslag)	14—15
Tröst i hösten (Eld)	18
Bildkryss	23

OMSLAGSBILD: Eiffeltornet i Paris

Foto: Hernried

TV och bil – ingen socialhjälp!

tycks vara en fastslagen princip i Danmark enligt vad *Stockholms-Tidningen* erfarit. TV-tittande är förbehållet den som själv kan betala för det – socialdepartementet har fastställt att TV-apparat "är att betrakta som lyxartikel". En person som under fyra år åtnjutit socialbidrag och under tiden skaffat sig TV-apparat, värd 2.100 kr, har anmodats att sälja den och återbetala en del av sin skuld till de socialvårdande myndigheterna. Tidningen har med hänvisning till detta prejudikat från vårt södra grannland vänt sig till *byråchef Ali Berggren* i socialstyrelsen. Hur ser man på frågan i Sverige?

– Utan att göra några jämförelser med danska förhållanden kan jag säga att vi i Sverige under vissa betingelser godkänner inköp av TV-apparater och t. o. m. ger hjälp till licensbetalning. Socialvården är ju en kommunal angelägenhet och behovsprövningen sker individuellt från fall till fall, säger hr Berggren.

Är det exempelvis en gammal eller svårt invaliderad person, som är hänvisad till sjukbädden eller annars isolerad tillvaro, vore det orimligt att beröva vederbörande den kontakt med omvärlden som en TV-apparat innebär.

TV är ännu en så ny företeelse att den inte hunnit bli var mans egendom. För ett par årtionden sedan var det radion som betraktades som lyx. I dag är det väl ingen som anser radion vara en lyxartikel – om tio år är inte TV det heller.

Ja, det var i korthet den "svenska linjen" ifråga om TV-tittande. När det gäller bilar blir det fråga om att i stort sett skilja på två saker: använder man bilen för "nyttosändamål" eller är det fråga om rent "nöjesåkande"?

En bilägare i ett tätbebyggt samhälle med goda kommunikationer har föga eller inga utsikter att få hjälp med att behålla bilen om det inte kan styrkas att den behövs för försörjningsändamål.

Men man kräver inte att en arbetslös skogsarbetare i ett avlägset skogsdistrikt i Norrland ska göra sig av med bilen för att få socialbidrag. Bilen kanske är hans enda chans att nå arbetsförmedlingen, det enda samfärdsmedlet mellan hemmet och samhället där arbetstillfällena finns.

Här är bilen en nyttosak och det ankommer på de kommunala myndigheterna att avgöra i vilken grad den kan anses nödvändig för mannens och hans familjs livsuppehälle.

Samma sak gäller för bostadsrätts- eller fastighetsägare som råkat i akut nödläge. Hans fall prövas av socialnämnden, som sedan avgör i vilken utsträckning hjälp kan beviljas utan att egendomen avyttras.

Inte heller rörelseidkare är undantagna från möjligheten att få socialhjälp i en betryckt ekonomisk situation ex. vid sjukdom, arbetsförmåga o. d. Här liksom i varje särskilt fall blir det socialvårdens delikata uppgift att undersöka hjälpbehovets art och omfattning.

Av detta svar framgår att man i Sverige har en ganska tolerant inställning, men gränsdragningen kan i realiteten betraktas som ganska snäv. Förundersökningar vid hjälpbehov är ytterst "samvetsgranna"

PRESS | eko

och försök till bedrägerier med socialhjälp beivras strängt. På centralt håll gör man emellertid gällande, att åldringar och sjukdomsdrabbade behandlas med all den omsorg och hänsyn deras nödläge kräver. Då socialhjälp bygger på den individuella behovsprövningens princip beror det i mycket på vad de lokala handhavarna av hjälpformen på olika platser i Sveriges land tänker och tycker om bilar och TV, om "lyxbehov" och "berättigade behov".

Socialvårdare i boxningsringen

kan man med goda skäl rubricera det bordssamtal, som ägde rum vid Sveriges socialtjänstemannaförbunds studiekurs i Örebro. I förbundets tidskrift *Svensk Socialvårds Tidning* återges spridda glimtar ur debatten kring amatörboxningen, dess fostrande betydelse m. m. En av deltagarna i bordssamtalet öppnade slagväxlingen med

att undervisa motståndarna i att det "gått för mycket känslöskäl i boxningsdiskussionen. Folk har förutfattade meningar och anpassar argumenten efter dem. Alla tycker inte om klassisk musik eller balett, men de får för den skull inte fördöma dem helt". En motståndare såg genast sin chans och dröjde inte en sekund med sin raka höger: – Jag har aldrig hört att någon ådragit sig hjärnskador av klassisk musik! Då var det dags för en gammal idrottsläkare att kliva in och få ordning på torpet igen:

– Undersökningar har gett besked om att man också bland garvade boxare med åtskilliga år i ringen har kunnat finna en mycket liten procent skador. En norsk undersökning har exempelvis placerat boxningen som nr 10 bland sportgrenarna, när det gäller risken för utövaren att ådra sig skador.

En annan läkare kavlade emellertid genast upp rockärmarna och gick till motattack mot sin boxningsvänliga kollega:

– Det har gjorts ett hundratal större undersökningar på den här punkten under de senaste tio åren, men de ger tyvärr inte alltid intryck av att vara objektiva. I vissa fall är de tydligt färgade i ena eller andra riktningen. Och statistik kan som bekant läsas på många sätt.

Sedan förekom spridda slagväxlingar, varvid inga hårdare stötar noterades. En s. k. "ärta" kom dock i själva slutomgången, då en av kämparna prisat boxningen som ett effektivt medel att skapa bättre gemenskapskänsla bland ungdomen: *den gemenskap som finns mellan två ensamma boxare i en ring kan inte vara den bästa!* Efter denna fullträff var det dags att byta ämne. Man började debattera zigenarna och deras existensvillkor i förhållande till den stigande levnadsstandarden. Då hade man kommit in på kända jaktmarker igen, där en socialvårdare känner sig betydligt mera hemmastadd än i boxningsringen.

De långtidssjukas problem

tas upp i en utredning i Stockholms län. En sammanfattande artikel om utredningsarbetet publiceras i *Svenska Läkartidningen* av doktorerna

KNYST I RINGHÖRNAN

Lite på sidan om de stora rubrikerna om berömda proffsboxare, fotbollsspelare, som byter klubb, och politiker, som nästan varje dag håller eller planerar toppmöten på högsta nivå, skymtar någon gång en stump om de partiellt arbetslösa. De har dömts av själva språkbruket till att leva mera undanskymt. Går vi in på begreppsanalys betyder ordet partiell något ofullständigt — något som är bara "delvis", och det är ju människor på toppnivå med krut i nävarna och löd i dojorna folk helst vill läsa om. Men en och annan gång, när sommaren är ovanligt lång och torr, tryter samtalsämnen. Serierna har uppehåll och de stora stjärnorna av alla kulörer är oanträffbara på grund av semester.

Under sådana s. k. dödperioder måste man hitta på något alldeles själv att skriva om. Då alla människor på toppnivå har lämnat stan och händelsernas centrum. En gentleman i huvudstadspressen satte sig ned att fundera över *andra* människor. Sådana som är annor-

lunda. Han börjar sin betraktelse med en amerikan, som hade svåra liktornar och frågar sig varför en del lyten är komiska och andra inte. Dövhet anses onaturligt komisk och det finns miljoner så kallade roliga historier om döva människor. Blindheten är inte komisk på samma sätt. Skribenten filosoferar ganska lös-släppt omkring dessa problem och tycker sig kunna fastslå, att det mesta av den s. k. lyteskomiken inte behöver vara tecken på någon större känslökyla.

Det finns människor, som spekulerar i medmänskliga olyckor så att säga yrkesmässigt. En gång i vår grönaste ungdom kom två herrar i bil till vår enkla hemvist på landet. Att komma i bil var nånting särskilt fint på den tiden. Och herrarna ifråga var ute i angeläget ärende. De var livförsäkringsagenter. Och de var ovanligt talföra män, som kunde åskådliggöra hur många olyckor av olika slag en kan råka ut för. Inte liktornar och liknande småkrämpor. Riktiga olyckor där livet stod på spel. Och de båda

herrarna kunde även visa statistik på att sådana saker inträffar i det verkliga livet. På en yngling om ca 16 år verkade alla dessa lytes- och olyckstillfällen, som lurar på en under levnadsvandringen, högst beklämnande. Är man ung och frisk vill man helst inte höra talas om sådant. Då läser man bra mycket hellre om dom där toppmänniskorna på högsta nivå.

Häromdagen hörde vi en man plädera för att vi skulle acceptera våra medmänniskor, oavsett om de var brunögda eller blåögda, korta eller långa, tjocka eller smala. Vi måste på samma sätt lära oss att även acceptera de handikappade, människor med lyten och sjukdomar. Livet är nu en gång sådant att olyckstillfällen och sjukdomar inträffar. Att försöka förstå och underlätta livsföringen för dem, som råkat bli annorlunda är en medmänsklig uppgift — väl värd att fundera vidare på sedan kåsörer och skribenter återgått till sina vanliga ämnen igen.

Gunnar Berg och Sture Tillman. Inledningsvis betonas att de långtidssjuka är vårt största sjukvårdsproblem: "Vår tids fattiga äro de kroniskt sjuka och de sjuka åldringarna."

Långtidssjukdomarna beröra oss alla. Sjukhus, läkare, sociala inrättningar, regering, riksdag, kommuner — alla äro djupt engagerade, men ingen är klart ansvarig för vården av dessa sjuka eller för lösningen av de problem, som i sammanhang härmed pocka på sin lösning. De administrativa resp. sjukvårdande organ, som finnas och delvis täcka varandra i kommuner och landsting, äro på alla håll inadekvat organiserade. Djupgående motsättningar mellan dem leda till allmän förvirring. Det saknas med andra ord en *uppbbyggd enhet*, som är ansvarig för och har erforderliga medel för vård av långtidssjuka.

För den *individuella långtidssjuka* betyder frånvaron av ett ansvarigt sjukvårdsorgan, att han ofta ensam måste möta sin katastrofsituation. Varken an-

hörig, kommun eller landsting anser sig ha skyldighet att hjälpa.

Ett *kronikerklimentel* karaktäriseras av ett komplicerat långvarigt sjukdomstillstånd, ofta med psykiska störningar, stor fordran på vårdtekniska resurser och med svårlosta sociala problem.

Den höjda materiella standarden har inte medfört en motsvarande höjning av kroniker vården. Tvärtom har möjligheterna för de långtidssjuka att få hjälp — särskilt med hemsjukvård — avsevärt försämrats. Det räcker inte enbart med att höja folkpensionen — det är inte så mycket nytta med pengarna om man inte kan få hjälp. Bland olika vårdformer är den på akutsjukhuset den absolut dyraste — nettokostnaden per vård dag (investeringskostnaden ej medräknad) blir 58 kronor. Vården på kronikerhemmet blir billigare — nettodagskostnad 19 kronor. Utan jämförelse blir hemsjukvården billigast med en medeldagskostnad av 5 kronor. Man

behöver inte vara någon särskilt skicklig nationalekonom för att förstå att det behövs nya signaler för att komma ur det ensidiga "anstaltstänkande" som utredningsmännen brännmärker i sin artikel. Bättre hjälpmöjligheter utanför sjukhusens murar, hemsjukvård och andra former av hemhjälp för ensamstående och sjukdomsdrabbade familjer heter första etappen. Sedan finns det någonting som heter arbetsvård också för personer med svåra arbetshinder — skyddad sysselsättning. Lite mera forskning i de senare nämnda möjligheterna skulle ge åtskilliga ljusglimtar i det allmänt kroniska mörker utredningsmännen trevar sig fram i. Man har t. ex. i Amerika enbart goda erfarenheter av ansträngningar att bereda även svårt handikappade och kroniskt sjuka sysselsättning. Det finns till och med siffror och statistik på det — om man vill anstränga sig och titta efter.

Kloka gubbars medicin

Jag ställer ditt röda blod,
Lika som Kristus,
då han räckte sin stav över Jordans flod
och sade:
Stå flod! Stå flod! Stå flod!
Så säger jag:
Stå blod! Stå blod! Stå blod!
Vid Gud Faderns, Sonens och den helige
Andes namn.

Denna blodstämarramsa, som härstammar från Torp i Medelpad, finns upptecknad i Herman Tillhagens bok "Folklig läkekonst" (Nordiska museet, pris 30:—). Där finns även mycken annan och nyttig läsning för den som är intresserad av medicinens historia genom tiderna. Framställningen är i huvudsak byggd på material ur Nordiska museets folkmedicinska arkiv, men för jämförelsens skull har författaren även använt de uppteckningar från det svenska Finland som finns samlade i Valter Forsbloms "Magisk folkmedicin". Arbetet har bekostats av AB Oxegynol, som på detta sätt firar sitt 60-årsjubileum.

Det är inte särskilt länge sedan de kloka gubbarnas verksamhet betraktades som fullt legal och välsignelsebringande. I stort sett inom varje kommun fanns det en sådan klok gubbe eller gumma. Ofta var dessa avvikande typer som tattare, lappar eller finnar. På många håll ute i landsbygden har de kloka gubbarna fortfarande stor makt över sinnena. De kringresande homeopaternas utgör också en variant av de kloka gubbarna som det är svårt att komma tillrätta med.

Inledningsvis skisserar författaren den medicinhistoriska bakgrunden och sambandet mellan den folkliga läkekonsten och övriga områden av allmogekulturen. Uppfattningen om sjukdomarna bestämdes ju av den allmänna livssynen, och denna präglades av tron på att övernaturliga varelser och andar drev sitt spel i människornas förehavanden. Under 1600-talet fanns i hela landet endast

Den s. k. "folkmedicinen" har fått en historik och om denna berättar Erik Nyhlén här. Författaren fick själv i sin barndom göra bekantskap med dessa "mediciner".

Klok gubbe, kallad "Klaken" på väg för att bota, i hemorten i Värmland.

en utbildad läkare och i slutet av 1700-talet endast 140, och dessa läkare tillämpade i stor utsträckning samma metoder som de kloka gubbarna. Hygienien var ett tämligen okänt begrepp, arbets- och bostadsförhållandena synnerligen miserabla. Ännu vid sekelskiftet bodde

10.000-tals svenska familjer i jordkolor.

Åderlätning och koppning var ända fram till våra föräldrars barndom en vanlig metod för läkarna att komma tillrätta med olika sjukdomar. Än idag praktiseras detta av diverse kloka gubbar; det är inte länge sedan jag hörde talas om att en provinsialläkarhustru i en norrlandsstad varit hos en klok gubbe och låtit sig åderlätas. Själv blev jag i min gröna ungdom jorddragen. Jag blev inknuten i ett lakan och dragen genom en grop som var grävd under roten av en stor tall. Jag hade en längre tid verkat hängig och misstänktes ha engelska sjukan. Jorddragning ansågs vara den bästa medicinen mot denna åkomma.

Man menade att de kloka gubbarna försvurit sig åt djävulen och antagligen trodde de det själva också. Att de framförallt var goda psykologer var en av de förnämsta förutsättningarna för deras verksamhet. "Du måste tro på mig om jag ska kunna hjälpa dig" var en av deras vanligaste uppmaningar till patienten.

Att läsa bort sjukdomar var mycket ofta förekommande; vid detta läsande hämtades vanligen de undergörande formlerna från bibeln och psalmboken, ofta från de apokryfiska böckerna som exempelvis 6:e Mosebok.

De trollkunniga kunde inte bara bota sjukdomar, de dög även till att sätta fast tjuvar, återskaffa stulet gods och leta reda på försvunna personer. Än idag händer det att fjärrskådare används för att leta reda på folk och ting som kommit bort. Man kunde också använda de magiska krafterna till att ställa till förtret för någon som man hade ett horn i sidan till. Bland annat kunde man "sätta bäran" på en person. Detta innebar att man kastade ett speciellt behandlat och signerat garnnystan efter den misshaglige. Denne råkade då ut för allsköns olyckor: boskapen drabbades av sjukdom eller gick bort sig i skogen, han förlorade

pengar eller annan egendom, och om han inte genom något medel kunde upphäva trolldomen måste han krypa till korset och be den förfördelade om förlåtelse. Att "stä hästar", dvs. på avstånd förtrolla en häst så att den inte kom ur fläcken, var också en vanlig företeelse. Oftast var det länsmannens häst som drabbades; på 30-talet lär till och med en klok gubbe ha lyckats med konststycket att stä landsfiskalens bil.

Ormen och grodan hade stor betydelse för sjukdomars botande. Ormskinn rekommenderades som sårförband, en huggorm i brännvin var bot mot reumatism, aska efter brända ormar bakades in i bröd och blev ett bra medel mot utslag. Av grodor gjorde man "hopsalt" genom att låta dem förblöda i salt, vilket sedan ströddes på brännsår och bölder. En levande groda bunden under foten ansågs som ett utomordentligt medel mot fotsvett och om ett barn hade beläggning på tungan skulle det suga på en levande groda.

Blod från avrättade brottslingar ansågs särskilt livgivande och sjukdomsbotande om det dracks varmt. Framförallt var det undergörande för epileptiker. Det finns uppgifter om att bödelsdrängarna sålde blodet efter en viss taxa. Brottslingar var enligt den primitiva uppfattningen besläktade med de andar som skapade sjukdomar, därför kunde

Så här gick det till att dra ut tänder i början av 1800-talet. Patienten ser en aning besvärad ut — men hans tandvård var säkert ännu besvärligare.

Ett uppslag ur en svartkonstbok, sannolikt avskriven efter ett tryckt arbete av den "lärda" sorten.

de enligt regeln "ont skall med ont fördrivas" användas i kampen mot dessa.

Till det mera osmakliga hörde även det flitiga bruket av extremer. Till och med den lärda medicinen föreskrev i stor utsträckning dessa medel. "Till intagning mot Angina eller Hitzig Swilst i Halsen och Strupen spisas en ung frisk Pilts Träck, derjämte utanpå strykandes" heter det i medicine professor Lars Robergs "Hus-Apotek" från 1709. Ugnstorkad svinträck skulle ha stoppande verkan och färsk kogödsel utredd i het mjölk var ett osvikligt medel mot förkylning, som också kunde botas genom att man kysste ett vackert fruntimmer. Den som hade lungshot kunde botas genom att ta några klunkar av sin egen urin. I Väster-

AMERIKAFEBER PÅ FÅGELVÄGEN

götland var mjölk, kokt tillsammans med en spik god bot för lungsothen, i Jämtland tog man in brända och pulvriserade gamla skor för samma sjukdom. I Sörmland nyttjades omslag av pepparrot och varmt vatten, i Vilhelmina lade man sig naken i nyutsprucket björklöv. Spottade den sjuke tre gånger i en likkista, innan den döde lades ner, följde sjukdomen med den döde i graven och sjuklingen återfick hälsan. I Kalmar ansåg man att långfingrade och långhalsade personer var särskilt utsatta för "lungsjuka". Från flera håll heter det att "lunghosta var ingenting att göra vid, det var inte många som blev bra från den sjukdomen".

Blodbrist, som mest drabbade unga flickor och ansågs komma av längtan efter en man, kunde botas med urin från en ung ko. Urin användes också i stor utsträckning för tvättning av sår. Med tanke på att urin är sterilt och svagt antiseptiskt var denna ordination inte helt och hållet galen. Eskimåflickorna tvättar än idag sitt hår i urin för att bli tilldragande.

Många av de gamla medicinerna har i förädlad form upptagits i den moderna medicinen; så innehåller exempelvis mögel och spindelnät, som ansågs vara bra mot vanliga sår, ämnen som nu återfinns i sulfapreparaten och penicillin. Åtskilliga av de folkliga föreställningarna är djupt rotade i våra själar. Många av oss frestas nog, att när sjukdomen angriper oss och det inte tycks finnas någon bot, ta till en gammal huskur eller söka upp en klok gubbe.

Avsikten med Tillhagens bok har varit att ordna upp det vidlyftiga materialet i en katalog för att underlätta framtida vetenskapliga bearbetning. Detta utesluter dock inte att man redan nu, på grund av bokens utmärkta disponering, får en mycket god inblick i ämnet.

Nyvalde styrelseledamoten

Yngve Falk, Vejbystrand, blev av någon underlig anledning borttappad i referatet från kongressen i förra numret. Vi beklagar det skedda och hälsar den nye styrelseledamoten i De Lungsjukas Riksförbund välkommen.

Det var darrigt med födan det året 1871 och trött på den ensidiga dieten — mest sill — och uselt avlönat arbete på herrgårn begav han sig till Amerika. Där blev han så småningom ägare till egen farm, "godt sågverk med hyfvelmaskin, hästar och annan boscakap..." Var det underligt att amerikafebern började rista om i kropp och själ av sådana budskap,

Författaren Sven O. Bergkvist

brev, som letade sig fram över havet, genom mörker och snö till fattiga torparstugor, där stora barnskockar väl fyllde upp utrymmet? Så var det "Bolage" som köpte skog — det blev arbetstillfällen ibland — men så tog också det slut. Men där borta i Väster tog det inte slut... Amerikafebern var en svår åkoma att bli kvitt. Och så begav de sig iväg — fågelvägen, som snabbast skulle leda till Amerikas land.

Sven O. Bergkvist har alltså slagit följe med emigrationsskildrarna, går fågelvägen med sina tolv vandrare från Hösterids by i Norders socken, ett stycke "nedom stjärnor och måne". Man blir onekligen något förvånad att Bergkvist, som tidigare hållit sig inom en snäv

ram, både språkmässigt och geografiskt, ger sig ut på ett så djärvt experiment. "Fågelvägen" är därtill hans tjockaste bok hittills — drygt 300 sidor —, bildspråket blommar ymnigare än någonsin; hans utvandrare talar en hemmagjord, knagglig byggedialekt, ömsom rolig och en smula segdragen, kanske ändå en aning tålmodsprövande för den som inte älskar att knapra på bygdeord. Ett stickprov ur bildrikedomen förtjänar att citeras, en bit stugromantik ur Per Erssons vindpinade boning: "Det sprakade i spisen. Det puttrade i en gryta. Vinden nafsade i knutarna, men utan att få riktigt tag. Väggllockan som de dragit upp saxade sekunder

BOKT

ur tidens remsa: de knäppte i en jämn ström in i evighetens tid..."

Nu är det så, att utvandrarna kommer inte fram i den här boken — de fryser inne ett tag på vägen. Men febern kommer säkert att sitta i. Vandrigen kommer att gå vidare mot väster i nästa bok. Man har svårt att tänka sig att Sven O. Bergkvist lämnar sina tolv vandrare på raststället, låter dem bli rotfasta, vanliga bottenhavsfiskare och fabriksträlar i kustbandet. Nej, det lovvärda experimentet får inte ebba ut i någon halvmesyri i strömmingsstjärter och sulfatdoft. En sådan här skildring kräver flera volymer — det har Vilhelm Moberg redan lärt oss — och Bergkvist äger begåvning nog att fortsätta. Låt oss hoppas på mera och därtill spännande saker, mindre av mission och knaggliga bygdeord, då han hunnit fram till prärie-gräs och prasslande dollar i Sitting Bulls och Buffalo Bills land.

S. H.

Sven O. Bergkvist: FÅGELVÄGEN,

Tiden, pris 21:50.

Även om en bristfällig statistik i många fall gör jämförelser omöjliga, kan man mycket snart konstatera sambandet mellan hög dödlighet i första levnadsåret, rekordhög nativitet och sociala, sanitära och andra missförhållanden. Förenta nationernas WHO — Världshälsoorganisationen har i icke ringa grad inriktat sina ansträngningar på att råda bot på de missförhållanden, som får till följd att miljoner barn varje år dör på grund av inte endast undernäring utan även därför att sanitära förhållanden är under all kritik. Hjälpen till de s. k. underutvecklade länderna sker inte endast i form av krediter för industribyggen och gruvanläggningar, i mycket stor utsträckning får dessa hjälp och stöd för genomförande av sociala projekt.

Men även i Europa finns länder, som toppar världsstatistikens siffror för barnadödligheten i skilda länder. En hastig jämförelse ger följande belysande och intressanta resultat:

Barnsjukhus i Jugoslavien

GUNNAR NILSSON:

Barnadödlighet i olika länder

Tabell 1

Länder		Levande födda pr 1.000 inv.	Döda	Döda i första levnadsåret ¹⁾
Sverige	1953	15,4	9,7	1,9
Danmark	1953	17,9	9,0	2,7
Finland	1953	21,7	9,6	3,4
Norge	1953	18,8	8,3	—
Belgien	1952	16,8	12,0	—
Frankrike	1953	18,6	12,8	3,8
Grekland	1948	27,0	12,4	—
Italien	1953	17,5	10,0	5,9
Nederländ.	1953	21,7	7,7	2,2
Portugal	1953	23,3	11,3	9,6
Schweiz	1953	17,0	10,6	—
Spanien	1953	20,6	9,7	6,0
Storbritann.	1953	15,9	11,4	2,8
Väst-Tyskl.	1953	15,5	11,0	4,6
Egypten	1947	43,5	21,3	12,7

¹⁾ i procent av levande födda

Skandinavien jämte Nederländerna har den lägsta dödligheten i första levnadsåret medan Portugal för det år detta lands statistik gäller har den högsta. För att i någon mån jämföra med ett underutvecklat land har vi medtagit Egypten, landet med några av de högsta födelsetalen, men även hög spädbarnsdödlighet. Det skulle

tyckas att de övriga länderna i Europa skulle ligga väl till i statistiken, men så är ej fallet.

Tabell 2

Länder		Levande födda pr 1.000 inv.	Döda	Döda i första levnadsåret
Bulgarien	1947	24,0	13,4	13,0
Jugoslavien	1953	28,2	12,5	—
Rumänien	1947	22,4	21,1	19,9
Tjeckoslov.	1950	22,9	11,4	7,8
Ungern	1948	19,1	11,2	10,0
Israel	1953	30,2	6,3	3,6
Chile	1952	33,6	13,8	13,4

Orsaken till frånvaro av statistik för Bulgariens, Rumäniens och Ungerns vidkommande efter 1947 respektive 1948 är svårt att avgöra. Om man betraktar Jugoslaviens utveckling från agrarland till industrination företer landet i dag en mer positiv bild än de tre ovannämnda. Med undantag av det högt utvecklade Tjeckoslovakien får man på goda grunder anta att förhållandena i Bulgarien, Rumänien och Ungern inte skulle vara alltför lysande. Bristen på statistik får betraktas ur den synpunkten.

I bl. a. Indien där man är mycket lyhörd för nya idéer och i vilket land den sociala företagsamheten är synnerligen livaktig har man vid flera tillfällen genomfört aktioner för att spåra sambandet mellan den höga nativiteten, den höga spädbarnsdödligheten och den kulturella efterblivenheten. I de byar där försöken genomförts har man ej i kampanjernas första stadium tagit upp propagandan för barnbegränsning. Denna har kommit senare. Man har undervisat mödrarna och de blivande barnaföderskorna i allt från personlig hygien till matlagning. Men om den kulturella standarden lämnar nästan allt att önska har även den materiella fattigdomen spärrat vägarna till livet för de nyfödda. Fördomarna kan ha varit en svår barriär för hälsovårdens samariter, en ännu större har fattigdomen och den därav följande fatalismen och ringaktningen för sitt eget och andras människovärde varit.

*

Alla dessa synpunkter kan verifieras av ett land i Europa med liknande problem, nämligen Jugoslavien, där WHO ställt sina resurser till socialarbetarnas förfogande och liknande aktioner genomförts. Från de underutvecklade ländernas

sida hävdas att enbart framsynt socialt arbete och tålmod med människornas efterblivenhet inte räcker, det är enligt deras åsikt industrialiseringen som jämnar vägen för en högre levnadsstandard och därmed även ger ett land resurser för att komma till rätta med den sociala nöden. Tyvärr jävar statistiken från bl. a. Jugoslavien denna kolattro på industrialiseringens välsignelser. Även om dödligheten sjunker sker ej förändringarna i den takt man i många underutvecklade länder föreställer sig. För att i någon mån ge en bild av problemets omfattning följer nedanstående tabell.

Tabell 3

Länder		Levande födda pr 1.000 inv.	Döda	Döda i första levnadsåret i % av samtl. levande födda
Egypten	1947	43,5	21,3	12,7
Mexico	1952	43,9	14,9	—
Argentina	1952	24,6	8,7	—
Chile	1952	33,6	13,8	13,4
Colombia	1948	35,1	14,3	13,7
Indiska				
Unionen	1952	26,8	13,8	—
Venezuela	1952	43,7	10,8	7,9

Barnbegränsning har ansetts vara ett av medlen i en större och effektivare förd kampanj mot hög nativitet och den för de underutvecklade ländernas del följande höga spädbarnsdödligheten. Forskarna i WHO, som penetrerat all tillgänglig statistik och mycket noga följer utvecklingen inom dessa områden kommer småningom att kunna skapa sig en bild av orsaken till barnadödligheten i dessa länder, kunna kartlägga de skriande hjälpbehoven och finna de snabbaste och mest effektiva vägarna till ett bättre sakernas tillstånd.

*

För att än en gång återkomma till Indien har man där slutligen övergett tanken på en hela landet omfattande kampanj för barnbegränsning dvs. födelserreglering. Försök som gjorts med stöd från amerikanska fonder har slagit illa ut. Alla metoder har försökts, men misslyckats på grund av den låga allmänbildningen bland de massor kampanjerna riktat sig till. Den väg man nu slagit in på syftar till att småningom eliminera bristerna i hygien och föda, samt att i takt med den på lång sikt ställda förbättringen av de sociala förhållandena vänta och se när propagandan för barnbegränsning skall återupptas.

I Östeuropa kan de jugoslaviska erfarenheterna i viss mån bli till nytta för de länder som enligt statistiken har de största problemen: Rumänien, Bulgarien och Ungern.

Men i de länder som Jugoslavien, Rumänien och andra, där man slagit in på industrialiseringens väg följer ett annat problem, som kan avläsas i statistiken över antal döda i 1:a levnadsåret. Erfarenheten visar nämligen att ökningen sker samtidigt med att stora grupper av befolkningen flyttar över från byorna till industristäderna och tätorterna, samt att den förbättrade standarden först efter ca ett tiotal år slår igenom i statistiken.

Av samtliga i tabellerna förekommande länder har Rumänien 1947 den högsta spädbarnsdödligheten, dvs. antal döda i första levnadsåret. Pionjärlandet Israel ligger nästan lika bra till som Skandinavien.

Viktigt är också den allmänna hälsovårdens utbyggnad. Länder, i vilka denna

befinner sig i sitt första skede har hög spädbarnsdödlighet, där man haft längre tid på sig att organisera och även genomfört sociala stödåtgärder för mödrarna är spädbarnsdödligheten lägre.

I hela sin räckvidd och som ett socialt problem av internationell måttstock kommer nöden bland de barn, som lever under pressade sociala förhållanden, fattigdom och nöd att följas med den största vaksamhet i de länder där de sociala förhållandena möjliggör ett drägligt liv och en tillvaro som kan betyda en framtid för individen. Av denna anledning kan ej heller nog understrykas betydelsen av den insats skilda nationer och även FN genomför för att kartlägga problemen, men också skrida till hjälp där detta är möjligt.

Internationell barnkolloni — barn från många olika länder

”Förkylning” är dyrbar sjukdom för svenska folket

En forskargrupp i Uppsala har sysslat en längre tid med att söka komma åt förkylningarnas orsaker. Docent Lennart Philipson, som är med i teamet lämnar en del uppgifter om arbetet hittills.

För närvarande finns det praktiskt taget ingen bot mot vår vanligaste nationalsjukdom som drabbar genomsnittssvensken 5 gånger om året och det är inte att undra på om den som knappt hinner pigga till innan man råkar ut för samma förkylningsselände igen, grufvar över läkarnas hjälplöshet.

Hittills har den medicinska forskningen inte ägnat sig mycket åt förkylningar. Dess orsaker är så oändligt svåra att komma åt — det finns en mängd olika virus varav en stor del ännu är okända — och sjukdomen är ju ingalunda livsfarlig, men att den är dyr bör arbetsgivarna och sjukförsäkringskassorna kunna intyga.

— 9/10 av alla förkylningar orsakas primärt av virus. Sedan kan bakterierna sätta in i andra hand och åstadkomma komplikationer som exempelvis öroninflammation.

— Ett vaccin som ger skydd mot bortåt 30-talet virus är principiellt möjligt även om det blir rätt besvärligt att praktiskt genomföra.

— Men virusjakten är komplicerad och kommer att ta tid och den måste kompletteras med undersökningar av vilka slags virus som är vanligast vid svenska förkylningar. Ett arbetsteam mellan praktiserande läkare och forskare efterlyses!

I väntan på det framtida vaccinet får vi stå ut med våra förkylningar. Hur vi behandlar dem tycks varken göra till eller ifrån.

Redan nu kan man få ett slags förkylningssprutor hos läkaren men de gäller bara mot vissa bakteriestammar och ger ett ganska bristfälligt skydd.

Och det gamla antagandet att en förkylning orsakas eller förvärras av att den sjuke blivit kall håller inte alls. Däremot finns det vissa experter som hävdar att förkylningsfrekvensen ökar då lufttemperaturen sjunker en grad, något som kan ge ganska spännande aspekter:

Då skulle vi gå och bära på latent virus vilka vaknar till liv och går till attack vid väderomslag.

Om nu våren ofta påstås vara yrans tid, varför skulle man då inte på lika goda grunder kunna säga att hösten kommer med eftertanke och värdigare kroppsörelser. Man gör inte längre så höga glädjesprång som om våren. Livsglädjen har liksom mognat till sig. Ur blommans lättfärdighet har frukten mognat fram, gula, tunga sädesax, äpplen på trädens grenar, bär i skogarnas gläntor, bär att plocka i stora korgar. Man går över ängarna med väl avmätta, värdiga steg med förvärvsbegär i blicken, bort emot skogsbrynet, till lingonstället där man plockade så många korgar fulla med bär förra året. Man går där på den slingriga skogsstigen, räknar och kalkylerar som den värsta nationalekonom... så och så många liter... Måtte inte någon annan ha hittat rätt på bärstället nu! Man blir sniken i själen mitt i höstens skog med alla varma, sprakande färger, spanar efter märken av skor och klackar på den fuktiga skogsstigen. Måtte ingen ha hittat bärstället...!

Men solen lyser så förunderligt klart i den blåa höstluften och på

Skogsvandring

hygget, där bären hänger i röda klarar kring stubbar och tuvor. Inga ”obehöriga” syns till. Bara att plocka, ensam och allenarådande över ett stycke skogsmark, där träden ligger omkullvräkt i stora högar, i stup och klyftor, troligen efter någon häftig storm för många, många år sedan. Gråa stenar sticker upp i bråten, gamla gråa bumlingar med grön mossa överst på hjässan. I sanning ett stycke oländig skogsmark, men vilken ljuvlig grogrund för härliga röda lingon! Här gäller inga krassa skogsvårdssynpunkter. Här är vilda och fruktbarande bärmärker, ett solbelyst hygge med raviner och skrovliga gråbergsryggar, som liksom bildar drivbänkar för lingonodling, och runt omkring grön ungdom.

Frammot eftermiddagen är korgarna späckande med den röda varan, man kånkar iväg som en torgmadam, kliver försiktigt över tuvor och förädiska trädrötter. Det lär ha hänt att åtskilliga bärplockare så att säga stupat på mållinjen med sina lingon. Att efter en hel lång, krokryggig dag tappa ut hela det runda, röda innehållet i mossan och sedan

försöka plocka upp det i korgarna igen är förvisso ett hårt öde, som drabbat mången lingonplockare. Därför går man försiktigt tills man kommer på den tilltrampade skogsstigen. Då är man på den säkra sidan, bara att knata på tills man hittar stora landsvägen. Snart är man hemma. Det värker i ryggen, fingrarna är stela som pinnar, men hjärnan arbetar som ett urverk, räknar och kalkylerar, syltar och saftar... så och så många burkar sylt på hylorna. Och någonstans djupt inom en sitter minnet av en solmättad höstdag i skogen, gråa stenar med grön mossa på toppen, myrstackar med flitiga myror med stickor mellan käkbenen på väg till sitt bygge, en älg som stack fram huvudet nere bland ungsbogen i utkanten på hygget... allt detta kommer man ihåg då syltburkarna tullas på innehållet under långa, gråa vinterdagar.

Så kan man leva vidare i höstmarkerna, långt borta i storstaden, där ljusreklamerna tändas i höstskymningen som en surrogat för

med ELSIE-BRITT STENQVIST

årstidens sprakande färgprakt ute i vilda naturen. Så där på avstånd blir skogens upplevelser mera koncentrerade till en enda liten tavla; allt det man upplevde under många, många dagar i skogen inom en enda ram. Man minns den där underliga gubben, som tittade på myrstacken med ett förstoringsglas, glodde på myrorna i timmar medan en annan utträttade samhällsnyttigt arbete, plockade bär, kalkylerade, saftade och syltade. Och huggormen, som låg och solade sin randiga kropp, precis där de största bären fanns förstås, låg och spottade och fräste som sin kollega i Edens lustgård. Men här fanns ingen Adam att förläda, bara en tokstolling med ett förstoringsglas, envetet stirrande på en massa små, små myror med sina tråkiga trästickor. Ja, det vill säga det fanns ju åtskilliga bärplockande och svampplockande Evor i skogen, men vad betydde dessa nyttobetnade varelser i stort format i jämförelse med små, små söta myror med trädstickor mellan käkbenen. Så den där ormen fick allt ligga där i lingonriset och fräsa och spotta alldeles för sig själv.

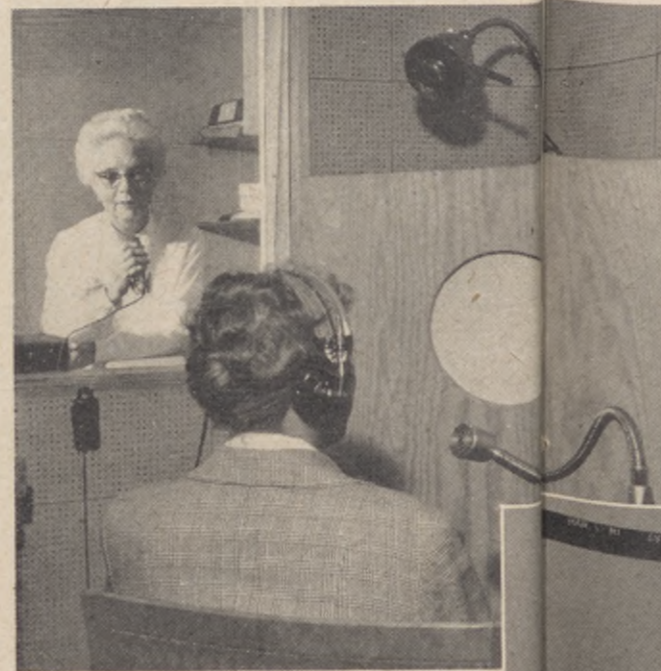

Riksförbundets sekreterare, John Svensson, har en överläggning med statssekreteraren i Inrikesdepartementet. Samtalet kom just vid vårt besök. Det gäller detaljfrågor om riksförbundets rehabiliteringscentral, den första fasta skolan för svårt hörselskadade i vårt land. Den tillkom med hjälp av en donation till förbundet, startade i sept. 1956, åtnjuter fr. o. m. budgetåret 1958—1959 statsbidrag till lärarlöner m. m., vilket dock inte täcker alla omkostnader. Rehabiliteringscentralen i Stockholm tar emot elever från hela landet genom remisser från hörcentraler och andra örons-specialister. Undervisningen omfattar avläsning, hörselträning och anpassningsträning till hörselapparat. Förutom sociala frågor, överläggningar med myndigheter och andra instanser, har sekreterare Svensson hand om medlemsvården och organisationsarbetet. Riksförbundet räknar f. n. 53 lokalföreningar med sammanlagt ca 10.000 medlemmar i hela landet. Beträffande arbetsfördelningen är att märka riksförbundets kompletterande insatser; rådgivning, medlemsvård m. m., till samhällets och sjukvårdens insatser inom hörselvården. Många initiativ har tagits i riksförbundets regi, samrådet med medicinsk och teknisk expertis har varit kontinuerlig och fruktbar för hörselvårdens utveckling. Det senare förstår man väl, även om det inte särskilt betonas av folket på riksförbundets huvudkontor i Stockholm. En standardfråga — hur många hörselskadade har vi i Sverige — besvarar herr Svensson med att den officiella siffran är 100.000 personer. Den är säkert inte för hög, men det exakta antalet människor med hörselskador är av många skäl svårt att fastställa.

På besök hos

Hörselfrämjandets Riksförbund

”En döv människa finner man ofta enast löjlig, tröttsam och besvärlig”, skrev organisationens initiativtagare, fröken Gerda Mayerson. Hon visste vad det ville säga att vara hörselskadad och satte in alla krafter i organisationens tjänst. År 1921 bildades Svenska Hörselrörelsen för Dövas Vål, namnet har sedan ändrats till Hörselfrämjandet Riksförbund. Följande snabbrevy ger ingen fullständig bild av dagens arbete inom hörselvården men kanske något att fundera över, en uppfattning som vi kommit en bit på väg och att det ännu återstår mycket att göra. Framtallet att bygga vidare på de medicinska och tekniska framgångarna — att ägna mera uppmärksamhet åt den hörselskadades sociala anpassning, till apparater och arbetsmiljö, till en allt hetsigare och krävande arbets- och samhällsrytm, som särskilt för en hörselskadad måste bli hårt pressande.

Bilden under: Ingenjör Ake Ahlsén, ordf. i Hörselfrämjandets lokalförening i Stockholm, kan det mesta om de tekniska detaljerna i hörselvården. Här visar han ringklockor med inbördes olika klang. En hörselskadad kan höra klangen i en viss klocka, men inte i en annan — detta säger oss mycket om hörselskadornas komplicerade natur och vikten av tekniska hjälpmedel och expertis.

Hörselmätning för utprovning av lämplig hörapparat. Hörselfrämjandet har numera — från att gjort pionjärinsats för att få till stånd sådan utprovning — endast hand om en viss del av verksamheten, bl. a. för människor, som av olika skäl inte kan besöka hörcentralerna. Det finns 32 st. hörcentraler i hela landet. De drivs i landstingens regi och av städer utom landsting. Utbildning av apparatutprovare sker vid Karolinska sjukhuset i Stockholm. Ännu återstår mycket för att ge hörcentralerna tillräckliga resurser, lärare för hörselträning och talkorrektion m. m., och riksförbundet samlar in material från centralerna för överblick av verksamheten.

Foto: HERNRIED

också ett problem. Ingenjör Ahlsén visar till höger Bilden en hörselskadad ska ha på sin bil, men till vänster en ny anordning, vars alla tekniska finesser gör det möjligt för en hörselskadad att på normalt sätt uppfatta det som sker bakom honom. Även den som inte är så vana på dylika detaljer förstår det nya systemets förbättringsförhållande jämfört med den gamla, nu gällande skylten med den gamla ”nedsatt hörsel”.

Kurator Birgitta Corrias sköter riksförbundets rådgivning för hela landet, har tio års erfarenheter av hörselvård, FN-stipendiat med sex månaders studier och praktik i USA. — ”Man bör inte börja med att tala med en hörselskadad om hörapparater”, säger hon. En människa med hörselsvårigheter har ofta i början svårt att acceptera

behovet av tekniska anordningar. Först när man så att säga fått en allmän kontakt med patienten och hans situation bör man ta upp specialproblemen. I övrigt har folk ofta inte klart för sig, att hörapparat inte ska provas ut utan föregående läkarundersökning. Hjälpt åt skolungdom med s. k. förstärkare i skollokaler, barnkolonier, där man söker komma underfund med hörselsvårigheterna, står bland mycket annat på en rikskurators dagordning. Att det är mycket som måste till för att göra hörselvården bättre — framförallt att få ordning och reda i den sociala anpassningen, framgår med all tydlighet av vårt besök hos Hörselfrämjandet.

Vaktmästaren är en fryntlig man med glimten i ögat och rappet i tungan. Han slussar in de väntande turisterna i hissen som liknar en boscapsvagn. Damerna behandlas galant och han lägger in några extra kol i blicken, när flickan är ung och piffig och har den rätta svingen i gången.

En annan tjänsteman i guldgalonerad mössa är upptagen av ett viktigt göromål. Det är värmebölja i Paris och för att bereda turisterna någon lindring i det bastuheta vätrummet, har han gjort sig beredd att vattenbegjuta cementgolvet. Detta sker nästan rörande tafatt med tillhjälp av tre vattenfyllda apéretifbuteljer och etiketten gör inga hemligheter av firmamärket. Stänkan det sker på det där franskt slarviga sättet som gör att man antingen måste älska eller också avsky landet, något mittemellan finns inte. (Alt. 1 är som bekant det vanligaste.)

Nu kommer hissen sakta glidande nedåt och öppnar sin famn åt alla. Föraren sitter på vårt tak i en särskild liten kabin, en svart och svettig uppenbarelse, som hämtad ur "Les misérables". Men han har råd med ett sotigt leende. Enfin, man måste leva!

◇

Vi ser uppåt, svindlande uppåt. Eiffeltornets rostiga järnskelett verkar fullständigt förvirrande i detta godperspektiv. Rostigt, rörigt, långt ifrån vackert. Eiffeltornet är avgjort mest till sin fördel på långt håll. Gärna i kvällsbelysning dessutom; strålkastarna förskönar.

Vare sig man tycker Eiffeltornet är vackert eller fult, måste man dock erkänna att det är Paris mest omtalade byggnad, som firar sitt 70:e levnadsår med en tillökning på fem meter.

Denna tillökning beror på att Eiffeltornet, som tidigare var radioantenn, numera är Europas högsta televisionsmast. Från att ha varit "världens högsta byggnad" får det numera nöja sig med detta epitet. Eiffeltornet, "Trehundrameterstornet", som det kallades förr i tiden, har funnit sin överman i Empire State Building i New York, som är 75 meter högre.

Vi ska återkalla några data och minnen ur Eiffeltornets 70-åriga liv, vilket under den gångna sommaren hedrats genom speciella arrangemang, marknader, fester, fyrverke-

EIFFELTORNET

En historik av CHRISTEL KRILAND

Eiffeltornet i Paris byggdes år 1889 till världsutställningen. Det kostade då 7,8 milj. francs att bygga. Tornet väger 7.000 ton, är 300 meter högt och man måste gå 1.792 trappsteg för att komma högst upp. Man gör alltså klokast i att åka hiss upp till toppen.

rier och jubileumsmenyer på Eiffeltornets restauranter.

Det var den kände brobyggaren *Gustave Eiffel*, specialist på järnkonstruktioner, som fick i uppdrag att leverera en sensation till världsutställningen 1889. Tornet tog två år och två månader att bygga, så man fick starta i god tid. Med hjälp av 15.000 metalldelar plus två och en halv milliard skruvar och muttrar samt ett betongfundament, som

gick 14 meter ner i jorden, fick man attraktionen på plats.

◇

En sensation blev det också — inte minst därför att parisarna tyckte tornet var så fult! Monstruöst, groteskt, avskräckande!

"Av allt som Paris frambragt har detta varken mening eller själ!" utropade *Hilarie Belloc* år 1900. En

Ett moget franskt par en alldeles vanlig vardagsafton sitter och drömmer "en plein ciel" i tornets skugga.

annan berömdhet från samma tid, William Morris, som under ett besök i Paris befanns vara försvunnen en halv dag, hittades till slut högst uppe på Eiffeltornet, den enda plats varifrån han, som han uttryckte sig, "slapp se detta förbannade monster". Paul Verlaine gick varje dag en omväg för att undkomma synen och Huysmans liknade tornet vid en "ihålig ljusstake".

Teckningar: Gösta Kriland

Så småningom blev det dock författare, poeter, konstnärer och filmskapare som skulle ge Eiffeltornet en chans till omvärdering. Dufy, Utrillo, Rousseau och inte minst De-launey upptäckte att tornet hade artistiska kvaliteer, inte minst i förhållande till omgivningen. Jean Cocteau gjorde en kortfilm och René Clair en långfilm och fotografernas stillbilder gick ut över hela världen. Eiffeltornet blev Paris-symbolen nr 1!

De sista som lät sig bevekas var parisarna själva, men då med besked. Den ekonomiska faktorn spelade väl också in. Eiffeltornet "drar" turister till Paris, rörelsen är ingen dålig affär. Kostnaden gick visserligen en gång i tiden på nära 7 miljoner francs varav staten bidrog med en och en halv miljon. Avkastningen gick de första åren till ett aktiebolag som var bildat av Gustave Eiffel och några bankfirmor, men 1909 övergick tornet i statens

Två och en halv milliard skruvar och muttrar gick det åt för att skruva ihop Eiffeltornet.

ägo. Eiffels arvingar får dock fortfarande procent på hiss rörelsen, vykort, souvenirerna (framförallt miniatyr tornen) och restaurangerna.

Om man har starka ben och föga anlag för svindel kan man tillfots ta sig upp i Eiffeltornet. Det är dock inte tillrådligt i dåligt väder. De båda hissarna är givetvis populärare än de 1792 trappstegen. Tre avsatser lockar — med tre olika priser. Den första ligger på 57, den andra på 115 och den tredje på 274 meters höjd. Utsikten är bländande i klart väder — 90 km åt alla håll! Och att ta ett bord på restaurangen "En plein ciel" med hela Paris för sina fötter, erbjuder fortfarande för många sight-seeingtrötta turister ett verkligt lockande perspektiv.

Om anblicken av Eiffeltornet är det första som får den flygande turisterna från jordens alla hörn att känna med en glädjefull rysning: Jag är i Paris! så blir den blinkande femminutersfyren för trafikflyget från Eiffeltornets topp även ofta en sista vemodig avskedshälsning i nattmörkret.

TRÖST I HÖSTEN

— av ELD —

Där stod hjältekonungen, nyggjuten och blank som matt mässing...
två dar efteråt föll den första verkliga snön, kram och mjuk.

— Vilka månader har vi inte framför oss, suckade filosofen Tirolius som satt oppe i ateljén i Klara och rafsade ner kommentarer i en bok. Nu är det visserligen soligt och ljuvligt men man vet vad som väntar.

Bara namnen på årets tre sista månader gör en mörk i sinnet — oktober, november, december.

Oktober är så fullt av ont och jämmer i natten, november dånar som en suck av höststormen som en orgelton som brummande mörker över jorden och sen december — in i svart elände. Dagen är bara en glugg som då och då skymtar förbi i evighetens urnatt.

— Det finns tröstegrunder, sa jag.

November fyller mig alltid med en stilla glädje. För många herrans år sen invigdes Gustaf II Adolfs staty på Stora torget i Sundsvall.

Vi skolgossar stod uppställda i fyrkant och lyssnade till tal av höga herrar och musik av mässingsorkester.

Snöflingor vimlade ensligt omkring i luften, det var gråkallt och så bjöds täckelset falla. Där stod hjältekonungen, nyggjuten och blank som matt mässing. Jag har aldrig förr eller senare i mitt liv sett en renare och finare staty. Duvorna kuttrade belåtet på taken runt omkring för det var stans första staty, musiken klämde i med något bompande ursvenskt och jag frös som en neger på Grönland.

Två dar efteråt föll den första verkliga snön, kram och mjuk och en gosse (inga namn fast det var länge sen) kramade en snöboll och

kastade den rakt i planeten på majestätet.

Dådet utfördes säkert i ett anfall av det gosselynne som Viktor Rydberg så högt prisade, men i staden Sundsvall låg Rydberg på den tiden visserligen på divansborden men lästes inte så ivrigt.

Nidingen jagades därför av sbirrerna i en hel vecka, rektorn nämnde dådet i sitt tal en morgonbön och det stod till och med insändare i pressen om ungdomens fördärv.

Det värsta var att statyn förlorade sin värdighet. Den hade en vit smocka mitt i ansiktet, ty snöbollen hade varit stor och välriktad. Hela staden gick under den första dagen och glodde på statyn som liknade en av den tidens filmkomiker, kikande fram ur en gräddtårta, men på kvällen kom lyckligtvis tö och snön smalt bort och stan kunde åter beundra sin staty.

Man fick aldrig tag i boven men det var en mycket spännande november som gick snabbt och lustigt och sen dess småler jag alltid åt den månaden.

— Det är sant att november har sina sidor, sa Tirolius. Dessutom har man ju då gåsen att syssla med — om man har råd med gås.

— Beträffande gäss har jag ett ruskigare minne, sa jag. En fattig banvakt i södra Småland brukade

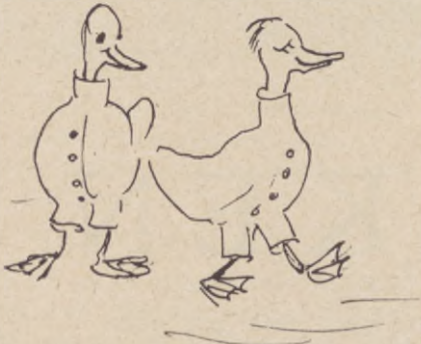
Diplomatisk konferens före angreppet på hjältekonungen.

för många många år sen föda opp tre eller fyra gäss vart år och gjorde sig därmed en liten inkomst på höstkröken.

Men i närheten av banvaktsstugan låg ett bränneri och en dag gick de fyra gässen till bränneriet och kalasade på drank som hade satts ut av en slarvig person. När banvaktshustrun kom hem fann hon alla gässen "döda" på gårdsplan. Hon plockade dem först i en för-tvivelad förhoppning att de skulle gå att spisa, men när den allvarligt sinnade banvakten kom hem lät han långa ut gässen på avskrädeshögen för att inte frestas att sälja de självdöda fåglarna.

Stor sorg i banvaktsstugan. Och stor förfäran när gässen vaknade fram på kvällen nakna och frysan-de och i en förfärlig baksmälla.

Banvaktsfrun reste emellertid till stan och köpte kamelhårstyg samt

Klädde i tröjor och byxor...

sydde tröjor och byxor åt de fyra gässen så att det hela slutade väl.

Ararat påstod att han ätit en av gässen och att det var en särdeles fin smak på den men det kan ju hända att han ljög.

Så trevlig kan i alla fall novem-ber vara. Och sen kommer decem-ber.

— Mörkrets mörker! suckade Tirolius.

— Inte alls! Det är julens månad, den lyser av ett varmt sken från brasor och julljus och den tindrar av barnaögon och just i slutet av den vänder jordskeppet och går över bog och seglar mot vårens ljus.

Så att nog kravlar man sig genom höstmånaderna med hjälp av gås, burgunder, minnen och julens glans.

— Ja ja, man ä ju så illa tvungen, grymtade Tirolius.

■ FRACKEN Forts. fr. sid. 22

ärende livades damens tärda drag av ett ljust leende.

— I disken har vi inget arbete. Hon log mot den lille frackklädde personen framför sig, ett leende som brände Nino djupt i hjärtat.

När han efter en stund i oordnad reträtt flydde tillbaka mot dörren, eskorterade hennes späda stämman honom på vägen ut som stora basuner.

— Hovmästare då, varför söker ni inte anställningen som hovmästare?

Vid mörkrets inbrott återsåg Nino Stora Glasbruksgatans ungarshotell. Han ryckte av en leende och känslökall Diabel de slantar som erfordrades för nattens logi. Dagens mission var misslyckad, fracken hängde och slängde på hans kropp. Möjligheten att befria sig från den var nu endast temporär och erbjöds blott under nattens sömn.

Följande dag hade Nino ännu mindre framgång. Bortsett från att han inte blev av med fracken, fick han inte ihop de sekiner som erfordrades för att betala nattens logi, varför han måste gå ute.

— Hör på bäste herre, rättsordningens tjänstemän stod lutade över honom på den bänk i centralstationens väntrum, där de funnit honom inslumrad mitt i natten, försök att ägna resten av natten åt er säng i ert hem!

En frack behåller inte sin fräschör för evigt. Den frack som Nino bar tappade snitsen; den blev fläckig och förlorade de pressveck den en gång ägt, samt också huvudrollen i en gentlemans habitus.

På tredje dagen gick Nino omkring i staden med en kraftig rödbrun skäggstubb, med djupt infallna veck i ett ansikte där ett par nervösa, desperata bruna ögon glimmade.

Han utstod en ojämn kamp med de hungerkänslor som hade sitt centrum i solarplexus, innan han sökte sig till "Raststället", Köpmangatan 15 A, i tanke att tigga en matkupon.

De lugslitna existenser som befolkade väntrummet gapade av förvåning när Nino dök upp ibland dem.

Nino satte sig förskrämd och trött på en bänk i ett av rummets fyra hörn, klämde in sig mellan en åld-

rig, snusluktande, tjock gubbe och en liten lingul, spenslig man i femtioårsåldern.

En rödbrusig buse i lokalens mitt försökte genast fånga hans blick. Nino väjde nervöst undan. Busen stötte bänkkamraterna i sidan och sa med skrovlig bas:

— Pass på! Här kommer en greve av blodet.

En annan buse på ena kortvägen, en bjässe med stickande svarta ögon i ett ärrigt ansikte log åt Nino med ett gult rovdjursleende.

En liten pigg man med assyriskt skägg önskade Nino välkommen i societeten.

En frisk röst sa:

— Tjänare kologen!

Då flydde Nino.

På eftermiddagen samma dag insåg Nino till sist den tvingande nödvändigheten av att söka upp frackens ägare, förklara situationen och be till Gud.

Sedan han trampat fram och tillbaka utanför herrekiperingen tillräckligt länge, mobiliserade han det mod som behövdes för att öppna dörren och stiga in.

Han stannade försiktigtvis innanför dörren.

Den glosögde med det röda, köttiga ansiktet såg på honom och kände sedan igen en liten man med halmgul kaluv, som hyrt en frack några dagar tidigare.

Gode Gud! Den glosögde tog sig hastigt åt hjärtat.

— Ni! skrek han. Är det ni! Vad har hänt... och hur ser ni ut människor? Fracken... hans ögon vidgade sig... milda makter, vad har ni gjort med fracken? Har ni rullat er i en dynghö? Tala karl! Är ni sprängande galen?

Nino stammade otydligt att han tyvärr var alldeles luspank. Han tänkte klämma ur sig en lång redogörelse om hur alltsammans hade gått till, när mannens svada dränkte alla inlägg från hans sida.

— Beta! Beta! Nu hör jag ju att ni är en riktig jubelidiot. Jag ber er, ta omedelbart av den där fracken! Hör ni, ta av den sa jag! Och här, han rusade snabbt efter Ninos kläder, här, ta på er de här skitiga paltorna! Försvinn sedan från denna butik och visa er aldrig i min åsyn!

Skamsen men samtidigt lättad drog Nino på sig sina paltor och lämnade herrekiperingen.

Nino, en liten tunn karl i trettioårsåldern, liknade en mus. Han hade en mus' nervösa och vaksamma attityd. Han såg sig varje sekund om åt olika håll, ty från alla dessa olika håll väntade han en fara. Hans hår var stripigt och halmgult. Hans mun var ett litet försagt streck under en lång hängande näsa, ögonen var bruna, rädsla och oroliga. Och hans rörelser var i likhet med dem nervösa, ryckiga och rädda.

Det året, 1956, frampå höstkan- ten, gjorde Nino, i vissa kretsar i Stockholm där han höll till, succé. Han uppträdde vid denna tid i frack i Stadsmissionens väntrum. Och ut- sattes för hån och löje av hjälp- sökande gentlemän som flitigt up- pehåller sig i lokalerna. Han besökte stadens arbetsförmedling klädd i frack. På ungarshotellet vid Stora Glasbruksgatan uppträdde han någ- ra kvällar i samma dress och läm- nade det på morgonen i frack!

Man kunde tro att han hade en del svårigheter att skilja sig från fracken.

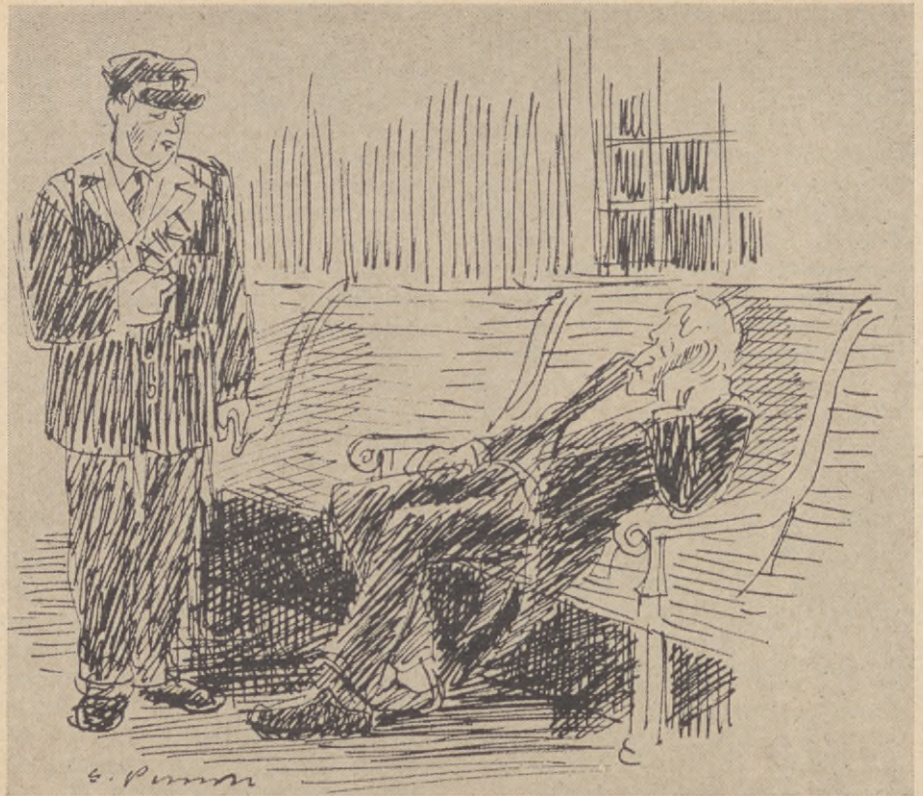
Naturen hade inte brytt sig om att göra Nino sådan att han lämpa- de sig för att bära frack. De tio år som han uppehållit sig i Stockholm representerade de första år som nå- gon i hans släkt varit skild från tor- van under decennier. Han var en pionjär, den första av sin stam som vågat steget ut i det okända.

Och nu, år 1956, tog han ett steg in i berömmelsen.

Det var en daimond eller smådjä- vul eller satyr som satt i Ninos öra och fick honom att tro att han tänk- te själv, att han tänkte klokt och djärvt när han gick med på att sta- tera vid en filminspelning. Ty utan försänkningar i helvetet skulle det nog ha strandat vid anskaffandet av fracken. Men smådjävulen fanns he- la tiden till hands i Ninos öra.

Diabel som tillhörde klientelet på ungarshotellet vid Stora Glas- bruksgatan, kom fram till Ninos säng med ansiktet i bekymrade veck.

— Du vet om att jag brukar sta- tera, inte sant? Nå, i kväll stämmer jag möte med en pingla, det gör detsamma vilken pingla, en pingla som jag vill träffa i varje fall. Tro mig, just som jag bestämt med ki- nonan och lagt på luren, ringer en kille och säger att det är statering i kväll. I kväll, va? Kan man inte få spader? Nu tänker jag Nino, var-

FRACKEN

— eller en historia om vad man inte bör göra

AV GUNNAR HÖRBERG

Teckningar: Gunnar Persson

för har du aldrig staterat någon gång egentligen? Det är inte alls dumt, må du tro. Förutom lusido- rerna, tjugoåtta blanka, finns det mycket att se på. Filmstjärnor, söta flickor som staterar, flickor som man kan äta med sked... Han blinkade illmarigt. Varför unnar du dig inte det Nino? Tycker du inte det är intressant att på nära håll få se hur en filminspelning går till?

Det är troligt att smådjävulen i det ögonblicket satte sig i Ninos öra.

— Vad menar du Diabel? Menar du att jag skall vara din ställföre- trädare i kväll?

— Inte hos kinonan. Diabel vräk- te på ett skratt.

— Jag förstår att du menar film- inspelningen.

— Just det, sa Diabel och blev hastigt allvarlig igen. Det enda kruxet är egentligen fracken.

— Fracken? Nino vacklade som om han mottagit en värjstöt.

I det ögonblicket viskade daimon- den eller smådjävulen uppmuntran- de ord i Ninos öra.

— Ja, fracken. Var ska vi ta den ifrån?

Diabel visste att Nino inte ägde ett vittent. Diabel var pank och ägde inte ett vittent som han kunde låna Nino. Att anskaffa en frack krävde molltum. Och en frack måste an- skaffas om Nino skulle axla Diabels roll i kväll.

Plötsligt utan att veta hur det gått till visste Nino råd.

— Kostymen! utropade han triumferande. Hans bruna oroliga ögon slutade att flacka och fixerade Diabels med ett bestämt uttryck.

— Kostymen? Diabel begrep inte vad Nino menade.

Men då Nino i frihet lagt fram sina synpunkter, var Diabel villig att inse de dolda sammanhang som fjättrade vid ordet.

Lösningen var genial och de borde genast ha insett att underjorden var den plats där ekvationen fått sin utformning, behandling och slutliga lösning. Diabel, en pigg yngling, kände det obehagliga ansvaret för kvällens två avtal lätta från sina axlar, varav det kom sig, att han försummade att inse betydelsen av att Nino uppträtt som honan vilken kläckt en idé.

Nino greps sedan av någon sorts feber. Han kände sig som den vilken kunde stå men inte falla. Han visste om att han kunde dö, men han kände att han inte kunde dö förrän filminspelningen var ett faktum. Han genomgick en metamorfos av ett genomgripande slag.

Smådjävulen bedrev med andra ord sitt spel.

Punkt ett på programmet innebar att han uppsökte en herrekipering och underhandlade med dess chef.

Han startade vid elvatiden på förmiddagen. Vid ettsnåret hade han resultatlöst dragit igenom ett halvt dussin herrekiperingar, innan han fick ett ordentligt napp. Bakom en disk såg en värdad, elegant man välvilligt och glosögt på honom med ett rött köttigt ansikte.

Nino hade aldrig utvecklat vältalighet, men uttryckte nu ledigt och obesvärat det han ville säga.

— Jag ska medverka vid en filminspelning i kväll, en filminspelning i stor toalett, men jag saknar en frack, inledde han attacken.

— Jaha. Mannen betraktade honom med artigt intresse. Ni vill köpa en frack?

— Visst inte.

— Hyra en då i så fall?

— Mja, jo, naturligtvis, hyra en.

Det röda köttiga ansiktet betraktade med ett förtjust leende Ninos figur ett kort ögonblick.

— Jag tror nog vi kan stå till tjänst med något som passar. Num-

Nino uppsökte en herrekipering för att hyra den nödvändiga fracken

mer 46, va? Huvudet på spik. Ha! Ha! Ha! Det är rutinen förstår ni.

— Jag har inga kontanter till betala hyran med förrän tidigast i kväll, sa Nino.

Det röda, köttiga ansiktets leende slocknade snabbt.

— Jag får tjugoåtta kronor för stateringen. Det händer att en statering endast tar en timme i anspråk. Vad tycker ni? Ingen dålig timpenning eller hur? Det betalas dessutom full ersättning för de högtidsdräkter som man uppträder i.

Den glosögde övergick realistiskt till det plan där fortsättningen av

frackaffären hade sin tummelplats. Han granskade sin underlige och optimistiske vän noga och sa:

— Jag kan tänka mig att ni betalar i kväll eller i morgon förmiddag, under förutsättning att ni lämnar pant för fracken.

Nino log.

— Där slog ni huvudet på spik igen. Det är just vad jag måste göra. Jag tänker lämna en kostym.

Efter diverse dividerande hit och dit, sa mannen med det röda köttiga ansiktet bakom disken:

— När önskar ni hämta fracken?

— Jag önskar ta den med mig nu när jag går.

Glosögonen blev glosigare.

— Men det kan ni inte... ni har ju inte panten med er!

Nino behöll huvudet över vattnet och besvarade den glosögdes förvirring med älskvärdhet.

— Vem har sagt er att jag inte har det? Jag har panten med mig. Ni ser panten framför er i detta ögonblick.

Ett uttryck av häpnad formerade sig i det röda, köttiga ansiktet.

— Ett ögonblick! Det enda som behöver ske är ett byte. Jag tar på mig fracken sedan jag först lagt av kostymen. Det står er därefter fritt att behålla den senare som garanti.

Fräckheten var avväpnande. Och köpmannen kom sig inte för att vrida sina händer och slita sitt hår förrän Nino lämnat butiken i bländande gala.

Idén var en daimonds eller smådjävuls.

(Forts. å nästa sida)

Efter filminspelningen följde Nino med på guldskog.

Sålunda kom det sig att Nino från och med nu och en tid framåt uppträdde på olika ställen i staden i frack.

Den tjocka, feta, svartmuskiga mannen i hotellets lucka på ungarshotellet vid Stora Glasbruksgatan, vräkte sig häftigt frustande bakåt på stolen, då Nino återvände efter förmiddagens expedition.

— Vad tusan, Nino! Har du bytt stånd?

Diabel flinade. Gick ett varv runt Nino. Ruckade på huvudet, men sa i alla fall:

— Det får duga.

Senare, på kvällen, åkte Nino ut till filmateljéerna och kanade med en blondin runt på ett dansgolv i en smeta av statister. Vid tiotiden då kanandet var över utkvitterade statisterna sina honorar i kassan, varefter Nino hamnade i ett gäng som slussade honom till en krog. Var och en i gänget ansåg sig representera elegans och man valde en guldkrog.

Puddingen som Nino ägnat kvällen åt under filminspelningen hängde också med. Hennes sätt mot Nino förvandlades under intryck av snaps och likör och de violblå ögonen förlorade gradvis det drag av motvilja de tidigare ägt då de betraktat Nino. De såg småningom sömnigt överslätande på honom, vid en tidpunkt då spriten dragit en lätt glödande slöja av lättsinne över pupillerna.

Ett vitt välmanikurerat finger pekade skämtsamt på Ninos långa näsa...

— Min... egen... lilla... fula... Cyrano...

Rodnande slog Nino vakt om sin näsas integritet. Men hon återkom till den:

— E... den... inte... gullig...

Blondinen vippade över mot honom och blottade det som fanns inom ett redan tidigare generöst tilltaget décolletage. Ninus blickar dröjde vid de fylliga brösten, under det hon såg på honom med stora, naiva och vidöppna ögon.

Han betalade nota för två, eskorterade blondinen ut till någon av Stockholms sovstäder under ett hejdlöst men planlöst hänglande, åkte tunnelbana tillbaka till staden och log mot alla människor, utan att redogöra för sig varför de alla uppsluppet log tillbaka mot honom.

Han var full när han hängde av sig fracken i ungarshotellet på Stora Glasbruksgatan. Han bemö-

dade sig om att hänga den snyggt och prydligt på en stol i mörkret, ty med hänsyn till alla övriga inbyggare i rummet tände han inte lyset.

Han sov gott:

Den enda existerande form av glädje i underjorden är skadeglädjen, under natten lämnade daimonden eller smådjävulen honom.

Nino vaknade med en skärande huvudvärk, kisade genom ett rött, uppsvullet ögonlock ut över sängkanten, medan hans halmgula

VACKRA VISOR

i fint arrangemang

Tor Bergner

Tonsättarens yrke har kommit i roppet genom Martin Ljungs parodi på detta klassiska arbetsområde. I själva verket fordras det åtskilligt av mod och uppoffringar att ägna sig åt en så vanskelig sysselsättning. Tor Bergner vågar sig in yrkesgrenen med sin tredje, fina visamsling. Det är duktigt gjort och prestationen blir inte sämre av att tonsättaren själv gjort texten till flera av visorna. Övriga författare i det smakfullt utstyrda häftet "Fjällviol och Anemone", är Nils Ferlin, Emil Hagström och Yngve Janson. Förlaget, som vågat sig på den verkligt förnämliga samlingen, heter Oktav. Konstnären Erik Prytz har gjort teckningar samt ett färgspråkande vackert omslag. Thore Svanerud står för pianoarrangemangen till samlingen.

kaluv strävade mot taket. En känsla av ovilja grep honom då ögat innefattade ett hängande frackskört.

Oviljan grep honom i högre grad då han vinglat upp och dragit på sig stassen.

I dag då avtal ålåg honom att återställa nämnda plagg, samt gällda överenskommen hyra, var han pankare än den pankaste.

Han greps av en fruktansvärd nervositet. I likhet med en litterär förebild tycktes han ägnad att fredlös utan ro i hjärtat hasta runt i världen, visserligen utan ett gungande däck under klackarna men med en evigt slängande frack på kroppen.

Han ägde inte ett öre och kunde av den anledningen inte besöka något kafé. Han strövade oupphörligt runt i den vackra staden Stockholm, utan att någon idé dök upp, trots att en hel bukett i den vägen uppträtt inom honom föregående dag.

Som representant för de pankadrog han sig för att uppsöka frackens ägare.

Folk som mötte Nino log uppslupna, vände sig om och såg långt efter honom, de utbytte synpunkter om en liten man med halmgul kaluv och oroliga bruna ögon, som ägt vanvett nog att ikläda sig frack.

— Han ser ut som en mus, sa en tjock dam i medelåldern.

— Det ordet, ja. Det är adekvat, log en spetsnäst, lång man.

— Precis som en mus, nickade en undersättsig fetknopp förnumstigt. Det vill jag lova, upp i dagen. Minnsann, är han inte lik en mus!

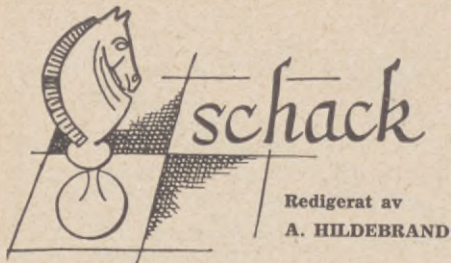
Nino vandrade orolig vidare på gatorna. Vid middagstid slank han in på stadens arbetsförmedling i tanke att diska sig ur sin förlägenhet. Kanhända kunde han på den restaurang som tillgodosåg arbete även ordna arbetskläder, ty han begrep att en frack inte var det plagg som lämpade sig i sammanhanget.

Väntrummet dignade av folk som stirrade häpna på uppenbarelsen i dörröppningen. En häpnad som övergick i närgången nyfikenhet och till sist i ett gemensamt solvargsgrin. De såg en liten man med halmgult hår och rädda, bruna ögon, klädd i en svart frack som han uppar med en omedveten men effektiv komik.

Nino gick besvärad och nervös över golvet och försvann i ett angränsande rum, i vilket en fyrtioårs dam med tårt ansikte och grått hår uppehöll sig. Då han framlagt sitt

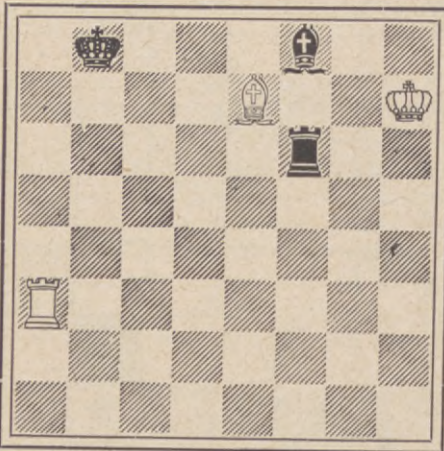
Forts. å sid. 19

Lösning till Bildkryss nr 7

Redigerat av
A. HILDEBRAND

STUDIE
av T. B. Gorgiev
4 hedersnämmande "64" 1930

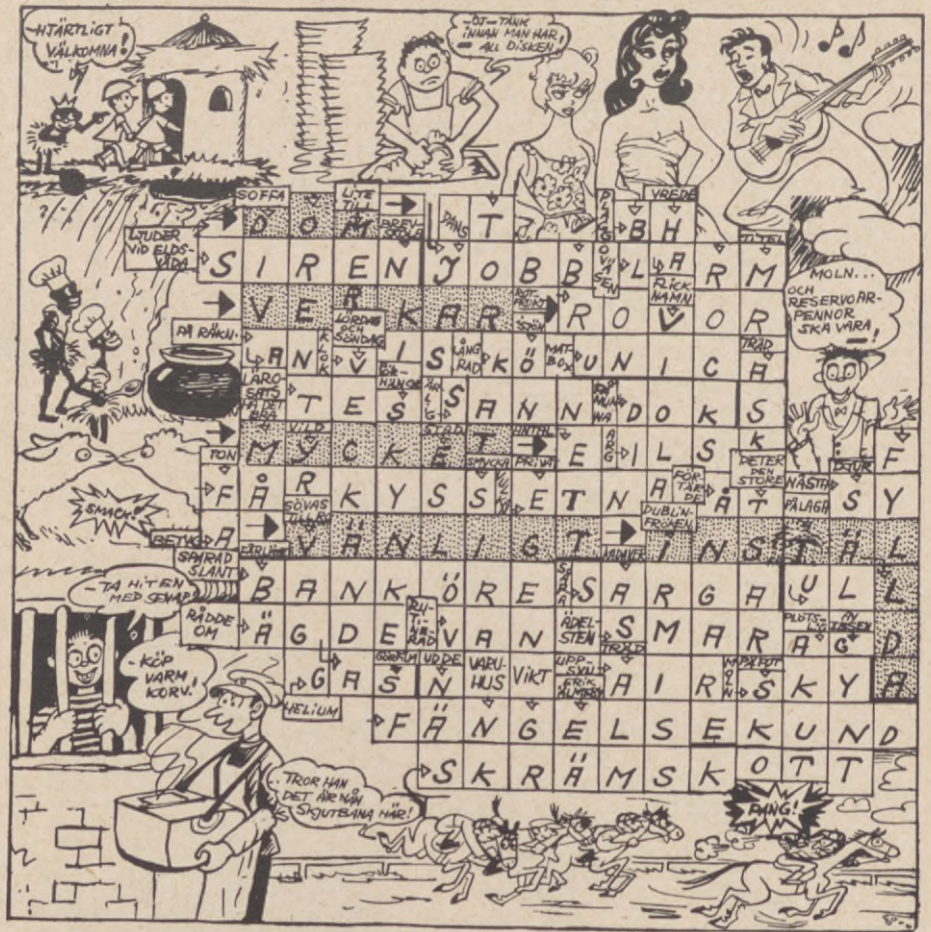
Vit drar och vinner

Det här måste vara trollkonst, tror kanske en och annan lösare, ty hur skall man kunna vinna med materialet K+T+L mot K+T+L? Det hela är också mycket rätt ett stycke trollkonst av den fenomenale ryske studieförfattaren. Som man ser kan vit i utgångsställningen slå svarts torn med sin löpare, men då slår den svarta löparen vits torn. Tar den vita löparen sin svarta kollega på f8 så slår det svarta tornet tillbaka och spelet är återigen remi. Men utom dessa fortsättningar har vit även en tornschack till sitt förfogande och sedan behövs det inte mera än 5 drag förrän saken är "kirrad". Lösning på sidan 26.

ETT MORPHY-PARTI

Den geniale amerikanen Paul Morphy, som i mitten på 1800-talet var den okrönte schackvärldsmästaren (på den tiden existerade ingen officiell VM-titel) kom omkring 1855 till Paris som student. Det dröjde inte länge förrän han lekande lätt besegrat hela den europeiska schackeliten. Morphys lysande schackbana blev dock inte lång. Han insjuknade och dog i unga år, men än i dag räknas han som en av världens absolut främsta kombina-

FANATIKER I BILDKRYSS

tionsspelare. Nedan ett av hans partier mot två konsulterande schackspelare-adelsmän.

Vit: Paul Morphy

Svart: Hertig Karl von Braunschweig och graf Isouard

1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. d2—d4	Lc8—g4?

Som bästa fortsättning gäller här 3. —, Sd7 eller 3. —, e×d4.

4. d4×e5	Lg4×f3
5. Dd1×f3	d6×e5
6. Lf1—c4	Sg8—f6?

Svartspelarna förbiser det kommande dubbelangreppet. Rätt var 6. —, Dd7.

7. Df3—b3	Dd8—e7
8. Sb1—c3!	—

Vit avstår från 8. D×b7, ty han vill inte ge motspelarna chansen till dambyte genom 8. —, Db4†.

8. —	c7—c6
9. Lc1—g5	b7—b5?

Svart borde ha dragit Dc7. Efter textdraget får vit en önskeställning.

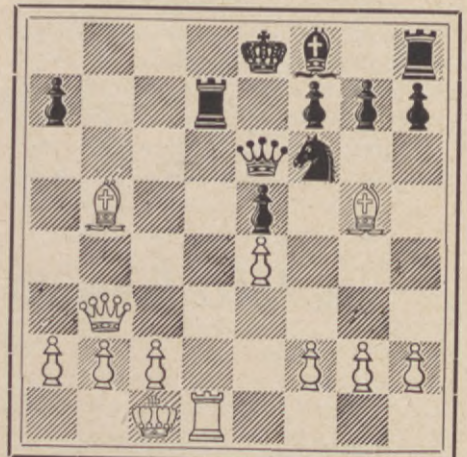
10. Sc3×b5!	e6×b5
11. Lc4—b5†	Sb8—d7
12. 0—0	Ta8—d8
13. Td1×d7!	—

"Lika starkt som exakt spelat!" var på sin tid världsmästaren Steinitz' kommentar till detta vackra parti.

13. —	Td8×d7
14. Th1—d1	De7—e6

1:a pris kr 25:— till fru Gunnel Blomdahl, Proviantgatan 18, Kalmar; 2:a pris kr 10:—, fru Emma Levin, Kungsgatan 36 B, Malmö C; 3:e pris, kr 5:—, herr Lennart Andersson, Garvaregatan 11, Varberg.

På 14. —, Db4 följer 15. L×f6!, D×b3. 16. L×d7 matt!

Genom en elegant dubbelavslänkning tvingas nu den svarta Sf6 till b8.

15. Lb5×d7†	Sf6×d7
16. Db3—b8†!	Sd7×b8
17. Td1—d8 matt!	

Detta parti spelades på Paris opera 1858 i hertigens loge under en mellanakt till "Barberaren i Sevilla".

Skånska Banken

Huvudkontor: Malmö

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverkar nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modetfärger, fotoramar, nyckelfodral m.m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m.m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

jag tar igen

mej på

Solidar

restaurangerna

GOD MAT
I TRIVSAM MILJÖ

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. Växel 54 19 45

Konsulterande ingenjörsfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

Gynna

svensk industri

Vad är **PLM** ?

Svar: Det är signum på marknadens
förmästa bleckplåtsförpack-
ningar tillverkade av

P AKTIEBOLAGET
PLÅTMANUFAKTUR

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

OOO

STILFULLT

och

VÄLGJORT ARBETE

Humana priser

KÖP
SOLSTICKAN

Status JULNUMMER

kommer även i år, mera familjebetonat, mera läsvärt för familjemedlemmar i alla åldrar. Då detta nummer går i press rullar också julnummersupplagan fram: färgglada sidor, allvarliga sidor, kåserier och rikt illustrerade artiklar i en ständig, trycksvärt doftande ström. Här några rubriker:

Provinsiälläkare berättar —
Författarinnan Ebba Richert talar rent ut — Stig Sjödin gör ett dråpligt lassokast hemma på Bruket i berättelsen "Storvinsten" — på barnsidorna träffar vi en "underlig" jultomte — ELD lär ut ett nytt sätt att tjäna julpengar.

GLÖM INTE ATT KÖPA
JULNUMRET I TID — DET
BRUKAR BLI SLUTSALT!

EN POPULÄR SKO

Modellens och lästens smakfulla utformning ger den en speciell stil som gör den extra populär bland stilmedvetna grabbar. Välkommen in så får Ni prova den

för alla fötter
för varje gång

Schacklösning

Lösning till T. B. Gorgievs studie. 1. Tb3†, Tb6! (Svarts enda parad som går ut på att återerövra tornet eller vinna löparen med remispiel.) 2. T×b6†, Kc7. 3. Ld8†! (Naturligtvis inte 3. Te6?, Kd7! med remi.) 3. —, K×d8. 4. Tb8†, Ke7. 5. Kg6! och svart som är i dragtvång förlorar löparen och partiet.

Tandberg

NYHETER

Tandberg

TELEVISION

Hypermodern konstruktion av den populära "platta" typen, alltså med 110° bildrör. Högsta djup endast 37 cm. Lätt att placera, exempelvis på eller i en bokhylla.

Tandberg

RADIO

Huldra- och Sölysuperserierna utökade med nya modeller, bl.a. elegant utformade golvmodeller, som även medger stereofonisk ljudåtergivning av högsta Hi-Fi-klass.

Tandberg

BANDSPELARE

Serien utökad med ytterligare två modeller med 4-kanalsystem. Därigenom erhålles fördubblad speltid och förbättrad bandekonomi utan försämring av ljudkvaliteten.

Färdiginspelade band, dels egna inspelningar, dels kopior av amerikanska masterband med inspelningar av världsberömda orkestrar. Enkelkanal eller stereo.

Tandbergprodukterna liksom de färdiginspelade banden säljas genom de ledande radioaffärerna, som gärna står till tjänst med kompletterande upplysningar. Om så önskas sänder även vi gärna kostnadsfritt broschyrer med närmare upplysningar om Tandbergfabrikens TV-, radio- och bandspelaremodeller samt fullständig Phonobandkatalog. Insend blott kupongen här nedan så kommer trycksakerna omgående med posten.

Generalagent:

AB MASKIN & ELEKTRO

Box 113, Örebro

Namn

Bost.-adr.

Postadr.

V. g. textal

LINDHOLMS KLI CHE É FABRIK

Gamla Brogatan 19 – STOCKHOLM – Telefon 20 54 20

Einar Lind: MÄNNISKOR och PARAGRAFER

"Göteborgs socialvårdare nr 1"
skriver Göteborgs-Tidningen
om syssloman Einar Lind

"30 år inom socialvården — fattigvården
hette det tills för några år sedan — och
han har inte förlorat tron på männi-
skorna"

EN BOK FÖR SOCIALVÅRDARE — kommunala förtroendemän
— för *alla* som vill veta något om verkligheten i "hjälpformernas
värld".

STATUS FÖRLAG, Box 4149, Stockholm 4

Härmed beställes

..... st. ex. av boken "Människor och paragrafer" att sändas mot post-
förskott till ett pris av kronor 6:50 per ex. + expeditonsavgift 1 kr.

Namn

Adress

Var god texta — tack!

Status 9/1959

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER (Jämtlands län)**

Telefon: Undersåker 11

Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE (Värmlands län)**

Telefon: Sunne 271 65

Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**

Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● **LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,

Kamrergatan 3, MALMÖ C

Telefon Ejratäl 14

Plats för 27 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar